

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ, ЕКОНОМІКИ ТА МЕХАНІКИ

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

ДИПЛОМНА РОБОТА

МАГІСТРА

**на тему: «Трансформація міжнародного виробництва в сучасних умовах
розвитку світового господарства»**

«Transformation of the International Production in the Modern Conditions of the World
Economy Development»

Виконала: студентка II курсу денної форми навчання
спеціальності 292 - Міжнародні економічні відносини
Хаддад Каріна Бассамівна

Керівник: д.е.н., проф. Якубовський С. О. _____

Рецензент: к.е.н., доц. Грінченко Ю. Л.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 3 від 29 листопада 2017 р.

Захищено на засіданні ЕК № ____
протокол № ____ від ____ __ ____ р.
Оцінка _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ

ГОЛОВА ЕК

_____ С. О. Якубовський
(підпис)

_____ В. М. Степанов
(підпис)

Одеса - 2017

ЗМІСТ

С.

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ МІЖНАРОДНОГО ВИРОБНИЦТВА.....		6
1.1.	Еволюція концепцій міжнародного виробництва.....	6
1.2.	Етапи розвитку міжнародного виробництва	16
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ВИРОБНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ		28
2.1.	Сучасні тенденції розповсюдження прямих іноземних інвестицій	28
2.2.	Сучасні форми організації міжнародного виробництва	36
2.3.	Чинники розвитку міжнародного виробництва в національних економіках.....	45
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН.....		57
3.1.	Приплив прямих іноземних інвестицій як чинник розвитку економік країн ЄС	57
3.2.	Роль транснаціоналізації в розвитку сучасної національної економічної системи України	85
ВИСНОВКИ.....		95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		99

ВСТУП

Значення міжнародних виробництв в національних економіках підтверджується тим фактом, що саме вони формують фундамент для нових конкурентоспроможних компаній, сприяють поповненню державного і регіональних бюджетів, підтримують зайнятість вітчизняних кадрів високої кваліфікації, сприяють зростанню продуктивності робочої сили і рівня освіти, стимулюють загальне підвищення конкурентоспроможності національної економіки в цілому.

У розвинених країнах майже третина сукупного економічного продукту виробляється при іноземному фінансуванні. Особливої актуальності міжнародні виробництва та прямі іноземні інвестиції набувають в країнах, що розвиваються, і державах з транзитивною економікою, оскільки найчастіше зазначені економічні суб'єкти не в змозі за рахунок власних ресурсів забезпечити високий рівень економічного зростання. Особливо це стосується промислового та фінансового секторів.

Саме тому для України прямі іноземні інвестиції є значимими факторами економічного зростання, а їх залучення стає пріоритетною державним завданням.

Формування оптимальної галузевої структури прямих іноземних інвестицій та міжнародних виробництв багато в чому визначає їх ефективність в частині посилення існуючих і створення нових конкурентних переваг як для країн-інвесторів, так і для країн-реципієнтів, тому дослідження галузевої структури має велике значення при вирішенні проблем і визначенні перспектив взаємного прямого інвестування між різними країнами світу.

Визначною ознакою розвитку світової економіки впродовж останніх десятиліть стали процеси транснаціоналізації виробництва, головною рушійною силою якого виступають транснаціональні корпорації. Транснаціоналізація проявляється у розмиванні економічних кордонів між державами, розширенні міжнародної діяльності промислових фірм та компаній. Особливою ознакою є інтенсифікація переміщення капіталів за

рахунок поглинання іноземних компаній, створення спільних підприємств. Інтенсивні процеси глобалізації світової економіки, зокрема міжнародних ринків. Посилення інтернаціоналізації виробництва в останні кілька десятиліть спричинили значне зростання міжнародного виробництва в світовому масштабі. В свою чергу, глобалізація економіки впливає на організаційну структуру і географію діяльності фірм, а також на їх стратегію і тактику, змушуючи ринки більшою мірою конкурувати не тільки на національному, а й на глобальних ринках і використовувати сприятливі можливості, які пропонують ці ринки.

Теоретико-методологічна база дослідження сучасного міжнародного виробництва сформована такими відомими економістами як Д. Гольдблатт, Е. Макгрю, Д. Перратон, Д. Хелд які проаналізували етапи та чинники розвитку міжнародного виробництва, а також - форми його організації наприкінці ХХ на початку ХХІ століття.

Серед зарубіжних вчених-економістів, що вивчають міжнародне виробництво, можна виділити також А.Вебера, Р.Вернона, С.Гаймера, Г.Гохберга, Дж. Даннінга, А. Карлоса, Л. Фітуні та інших. Активно досліджують розвиток міжнародного виробництва російські економісти, серед яких А. Завієвський, Г. Клейнер, А. Короткін, В. Ломакін та інші.

В Україні проблемам аналізу формування і розвитку міжнародного виробництва займаються такі дослідники О. Горняк, Д. Левадний, І. Ломачинська, О. Рогач, А. Філіпенко, С. Якубовський та інші. Значний внесок в аналіз галузевих ринків вніс Л. Доленко.

Праці названих дослідників стали теоретичною основою роботи.

Відповідно до заданої мети в магістерській роботі вирішуються наступні завдання:

- охарактеризувати еволюцію основних концепцій міжнародного виробництва;
- виявити етапи розвитку міжнародного виробництва;
- дослідити особливості форм організації міжнародного виробництва в сучасних умовах;

- охарактеризувати сучасні тенденції розповсюдження прямих іноземних інвестицій;
- виявити чинники розвитку міжнародного виробництва в національних економіках;
- оцінити вплив міжнародного виробництва на економічний розвиток країн, зокрема на країни ЄС;
- вивчити роль транснаціоналізації в розвитку сучасної національної економічної системи України.

Об'єктом дослідження є процес міжнародного виробництва у світовій економіці.

Предметом є теоретичні основи та прикладні аспекти трансформації міжнародного виробництва в сучасних умовах розвитку світового господарства.

Магістерська робота тісно пов'язана з науковою темою кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова "Аналіз розвитку національних фінансових систем в умовах глобальної нестабільності" (номер державної реєстрації 0116U006387).

Результати роботи відображені в двох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України та Європейського Союзу, серед яких є високорейтинговий європейський журнал «European Cooperation» (Index Copernicus 2016: 81,09), та у тезах доповідей на двох міжнародних науково-практичних конференціях.

Практичне значення даного дослідження полягає в результатах аналізу і висновках, які можуть бути використані при вивченні досвіду залучення прямих іноземних інвестицій в економіки країн, що розвиваються.

В процесі проведення дослідження використані такі наукові методи, як ретроспективний, методи порівняння, аналізу, індукції та графічний метод.

Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Дослідження, яке було проведено в дипломній роботі магістра, дозволяє зробити такі основні висновки.

Процеси глобалізації світової економіки призводять до збільшення транскордонного руху фінансових ресурсів, перш за все, збільшуються обсяги капіталовкладень у формі прямих іноземних інвестицій. Однак, іноземні інвестиції в 2016 році стали втрачати динаміку, тим самим демонструючи, що шлях до відновлення залишається тернистим. В умовах нестійкого економічного зростання і серйозних політичних ризиків, як їх сприймають транснаціональні компанії, приплив іноземних інвестицій у 2016 році, у перше після світової фінансово-економічної кризи скоротився на 2% до 1,75 трлн. доларів.

Особливо серйозно постраждали інвестиційні потоки в країни, що розвиваються, які скоротилися на 14% до 646 млрд. доларів. У порівнянні з портфельними інвестиціями, грошовими переказами і офіційною допомогою в цілях розвитку прями іноземні інвестиції залишаються найбільшим і найбільш стабільним джерелом фінансування для країн, що розвиваються. При цьому потоки інвестицій за розрахунками експертів ЮНКТАД скорочувались в усі регіони, що розвиваються.

У роботі показано, що сьогодні існує велика кількість форм організації міжнародного виробництва. Такі гігантські монополії, як транснаціональні та багатонаціональні компанії діють у світовому масштабі. Ці компанії стали рушієм глобалізації, потенціал яких ґрунтується переважно на використанні найсучасніших технологій. ТНК мають як позитивний так і негативний ефект для приймаючих країн. Існують також велика кількість невеликих за кількісним обсягом форм міжнародного виробництва, такі як міжфірмові союзи- дана форма виникає на основі об'єднання самостійних приватних капіталів, як правило, у формі картельної угоди і діє на міжнародному рівні, також- міжнародні фінансово-промислові групи, які є автономними, і на їх

діяльність накладаються лише фінансові обмеження. Ще однією формою є міжнародний стратегічний альянс, який прагне до мінімізації витрат в рамках ціннісного ланцюжка за рахунок використання і взаємного доповнення конкурентних переваг компаній інших держав. Метою створення міжнародних спільних підприємств є ефективне використання потенціалу «батьківських» фірм для максимізації корисного ефекту, залучення передових технологій і сучасного управлінського досвіду.

Вибір тієї чи іншої форми залежить від багатьох чинників, але головною метою залишається збільшення прибутку компанії. В роботі була побудована модель залежності прибутку відомої ТНК «Toyota» від таких факторів як валютний курс, ціна металу та ВВП найбільших торгових партнерів. «Toyota» представляє собою транснаціональну компанію, де переважає децентралізована структура. Вона займається виробництвом автомобілів та є важливим гравцем на ринку даного сектору. На розвиток міжнародного виробництва вплив мають різноманітні фактори. Виходячи, з регресійної моделі на діяльність та чистий прибуток, ТНК «Toyota», найбільший вплив має індекс реального валютного курсу. Передбачаючи чистий прибуток цієї ТНК на основі декомпозиційного аналізу, було спрогнозоване кількісне збільшення чистого прибутку компанії в першому та другому кварталі 2017 року.

У роботі доведено, що основними мотивами розвитку міжнародного виробництва сьогодні для всіх країн залишаються фактори ринку. Фактори, пов'язані зі зниженням витрат виробництва, відіграють велику роль для ТНК розвинених країн, тоді як для ТНК з країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою істотними є фактори інвестиційного клімату.

Спостерігається посилення ролі міжнародних виробництв, що пов'язано з наступними факторами.

Формування інвестиційної політики держав в інтересах сталого розвитку. Лібералізація інвестиційної політики країн на початку XXI століття сприяла збільшенню транскордонних інвестиційних потоків, проте в 2009 -

2016 рр. в основному під впливом світової фінансової кризи уряди почали вживати заходів щодо посилення інвестиційної політики в інтересах свого сталого розвитку.

Прискорення темпів технологічного розвитку призводить до збільшення глобальних потоків прямих іноземних інвестицій та посилення ролі міжнародного виробництва. При цьому спостерігається посилення процесу фрагментації транснаціональними корпораціями виробничих процесів і розподілу виробництва проміжних і кінцевих товарів і послуг в різних країнах, враховуючи ступінь їх технологічного прогресу.

Конкуренція, що посилюється, змушує ТНК розширювати «географію» своєї діяльності. З аналізу динаміки припливу і відпливу ПІІ в 2000-2016 роках спостерігається значне посилення активності і ролі країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою.

Аналіз, проведений в даній роботі, підтверджує, що приплив інвестицій в країни ЄС сприяє його сталому економічному зростанню. Приплив інвестицій забезпечує модернізацію виробничого апарату, поліпшення якості зростання, а тим самим залучення нових інвестицій.

Вигода для країн ЄС залежить від багатьох факторів, в тому числі соціальної, економічної і політичної обстановки в країнах. Інвестиції суттєво впливають на роботу вітчизняних компаній. Це пов'язано з тим, що національні гравці змушені робити відповідні дії, щоб наздогнати іноземних конкурентів.

Наслідком цього є технічний прогрес, підвищення рівня знань і вдосконалення управлінських процедур у всіх підприємствах, включаючи національні компанії країн ЄС.

Таким чином, аналіз досвіду країн ЄС в галузі регулювання і стимулювання інвестиційної діяльності дозволяє виділити ряд особливостей:

- активне використання великомасштабних фінансових спонукальних механізмів;

- підвищення ролі регіонів (місцевої влади) в розробці і реалізації інвестиційної політики (в прийнятті та реалізації інвестиційних рішень);
- орієнтація на комплексне використання джерел фінансування інвестицій, акумулювання внутрішніх інвестиційних ресурсів і залучення зовнішніх інвесторів.

У роботі показано, що багато країн намагаються залучити іноземних інвесторів, оскільки їх власні заощадження недостатні для досягнення своїх цілей в області розвитку.

У роботі доведено, що однією з найважливіших проблем розвитку сучасних міжнародних підприємств є реформування організаційно-управлінської структури з метою створення нового, адекватного новим реаліям економічного середовища. Підприємства, що займаються міжнародним виробництвом, використовуються різноманітні організаційні форми.

У роботі показано, що основними проблемами, які сьогодні гальмують процес залучення іноземних інвестицій в Україну, є: військовий конфлікт на Сході країни, політична і законодавча нестабільність, проблема надання надійних гарантій захисту від змін українського законодавства, вагомий податковий і адміністративний прес.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що для поліпшення інвестиційного клімату для розвитку економіки України необхідно здійснити наступні заходи: припинення бойових дій на Сході України; забезпечення ефективного функціонування правової і судової сфер; викорінення корупції на всіх рівнях влади; лібералізація підприємницької діяльності через зменшення рівня бюрократії і спрощення регуляторного середовища.

Результати проведеного аналізу були відображені у наступних публікаціях: [63, 64, 65].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини. Теорія /А.С. Філіпенко-К.: Либідь, 2008. - 408с.
2. Тарасевич В. М., Білоцерківець В. В., Горобець С.В., Давидов О.В. Економічна теорія - К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 548с.
3. Ломакин В.К. Мировая экономика. / В.К. Ломакин – М. : Юнити-Дана, 2007 г. – 316с.
4. Хелд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Е., Перратон Дж. Глобальные трансформации: Политика, экономика, культура - М.: Праксис, 2004. - 576 с.
5. Carlos A. and Nicholas S. Giants of an earlier capitalism: the chartered trading companies as modern multinationals, 1988.
6. Wilkins M. The Maturing of the Multinational Enterprise: American Business Abroad from 1914 to 1970. - Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1974.
7. Dunning J. Changes in the level and structure of international production: the last one hundred year. - Explaining International Production, London: Unwin Hyman, 1988.
8. Lipson C. Standing Guard: Protecting Foreign Capital in the Nineteenth and Twentieth Centuries. - Berkeley: University of California Press, 1985.
9. Jones G. The Growth of International Business. - London: Routledge, 1996.
10. Carnoy M. Multinationals in a changing world economy. - University Park: Pennsylvania State University Press, 1993.
11. UNCTAD. World investment report 1994, 1996, 2000. [Електронний ресурс].- Режим доступу:
<http://unctad.org/en/pages/DIAE/World%20Investment%20Report/WIR-Series.aspx>
12. Рогач. О.І. Характерні риси розвитку міжнародного виробництва ТНК в посткризовий період. / О.І. Рогач// Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2013. -№112. - 207с.

13. Левадний Д.С. Транснаціональні корпорації як феномен концентрації активів, як спосіб монополізації та дисбалансу державного управління України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-2/doc/6/04.pdf>
14. Тарханова Н. О. Глобалізація світового господарства та її вплив на економічний розвиток України / Н. О. Тарханова // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2013. – № 2. – 217 с.
15. Матвєєнко В. К. Економічна глобалізація та регіональна інтеграція – дві форми інтернаціоналізації світового господарства / В. К. Матвєєнко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – № 4. – 389 с.
16. Тенденції глобалізаційних процесів в світовому господарстві // Економічний форум. – 2013. – № 3. – 116 с. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2013_3_7.pdf
17. Горняк О.В. Стратегічні альянси та розвиток сучасних міжнародних корпорацій // Міжнародна науково-практична конференція «Добробут націй в умовах глобальної нестабільності» – Одеса: ОНУ, 2015.
18. United Nations Conference on Trade and Development. World Investment Report 2017. Investment and the Digital Economy. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf
19. United Nations Conference on Trade and Development. World Investment Report 2016. Investor Nationality: Policy Challenges. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Country-Fact-Sheets.aspx>
20. International Monetary Fund, International Financial Statistics/ [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://data.imf.org/?sk=5DABAFF2-C5AD-4D27-A175-1253419C02D1&ss=1409151240976>
21. Ruigrok W. and Tulder R. The Logic of International Restructuring, London: Routledge, 1995.

22. Howells J. and Wood M. *The Globalisation of Production and Technology*, London: Belhaven Press, 1993.
23. Мовсесян А. Транснаціональний капітал та національні держави / Мовсесян А., Огнівцев С. // *Світова економіка та міжнародні відносини*. – К. : Ін-т економіки, 2011. – 214с.
24. *Фінанси зарубіжних корпорацій* / [Суторміна В.М., Федосов В.М., Рязанова Н.С.]. – К. : Либідь 2012. – 247 с.
25. Бондарев А.К., Дроздов С.М. *Міжнародні економічні відносини: підручник* / Євдокимова А.І. - К: Проспект, 2013. - 656 с.
26. Blomstrom M *Foreign investment and spillovers*. London; New York: Routledge, 1989. - 542 p.
27. Балацкий Е., Павличенко Р. *Иностранные инвестиции и экономический рост: теория и практика исследования: разработка экономической модели*// *Мировая экономика и международные отношения*. - М., 2014. - №1. - С. 52 - 64.
28. Olga Levina. *FDI, Economic Freedom and Growth. Are they related*. - Budapest, 2011. - 178 p.
29. Aleksynska, M., J. Gaisford and W. Kerr. *Foreign Direct Investment and Growth in Transition Economies* // Paper presented at Colloquium on Ukraine's Nation Building: Opportunities for Collaboration, University of Saskatchewan. Saskatoon, 2015. - October 17- 18. - 778 p.
30. Alfaro, L., A. Chanda, S. Kalemli-Ozcan and S. Sayek. *Does Foreign Direct Investment Promote Growth? Exploring the Role of Financial Markets on Linkages* // *Journal of Development Economics* 91(2). - 2016. - P.242-56.
31. Borensztein E., De Gregorio J., Lee J.-W. *How does foreign direct investment affect economic growth* // *J. of International Economics*. - 2015. - Vol. 45. - P. 115-135.
32. Borensztein, E. De Gregorio, J. Lee, J-W. *How does foreign direct investment affect economic growth?* // *Journal of International Economics*. - 2016. - P. 42 - 76.

33. Balasubramanyam V. N., Salisu M., Sapsford D. Foreign direct investment and growth in EP and IS countries *Economic* - 2016. - Vol. 106. - P. 92-105.
34. Bengoa M, Sanchez-Robles B. Foreign direct investment, economic freedom and growth: new evidence from Latin America. // *European Journal of Political Economy*. - 2016. - P. 29-45.
35. Azman-Saini, Ahmad Zubaidi Baharumshah, Siong Hook Law // Foreign direct investment, economic freedom and economic growth: international evidence." Faculty of Economics and Management. University Putra Malaysia. -2013. - 888 p.
36. Обзор экономики Испании. [Электронный ресурс]. / UNCTAD. - Режим доступа: <https://espanarusa.com/ru/pedia/article/613151>.
37. Понеделко Г. М. Региональная политика Испании / Г. М. Понеделко // *Мировая экономика и междунар. отношения*. - 2009. - №1. - С. 84–93.
38. Residence & Working VISAS for investors, entrepreneurs and Executives & Qualified Professionals. [Электронный ресурс]. / ICEX-Invest in Spain. - Режим доступа: <http://www.investinspain.org/invest/wcm/idc/groups/public/documents/documento/mde0/mjy0/~edisp/doc2014264786.pdf>
39. Spain Business. [Электронный ресурс]. / Spain Business. - Режим доступа: http://www.spainbusiness.com/icex/cda/controller/pageInvRuso/0,5129,31358995_5263267_33827972_0_RU,00.html
40. Reasons to invest in Spain. [Электронный ресурс]. / Spain Business. - Режим доступа: <http://www.investinspain.org/invest/en/why-spain/reasons.html>
41. World Investment Report 2017. [Электронный ресурс]. / UNCTAD. - Режим доступа: <http://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Country-Fact-Sheets.aspx>
42. ICEX-Invest in Spain. [Электронный ресурс]. / ICEX. - Режим доступа: <http://www.investinspain.org/invest/wcm/idc/groups/public/documents/documento/mda0/njyw/~edisp/4660339.pdf>

43. BOP Analytic Presentation. [Электронный ресурс]. / IMF. - Режим доступа: <http://data.imf.org/?sk=b4a9517a-a080-4d8a-b1dd-d1bba58213b7&sId=1390030109571>
44. International Investment Position. [Электронный ресурс]. / IMF. - Режим доступа: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61468209>
45. GDP and components (Data). [Электронный ресурс]. / IMF. - Режим доступа: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61545852>
46. Consumer Price Indices and Producer price indices. [Электронный ресурс]. / IMF. - Режим доступа: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61545849>
47. Статистичне управління Швеції [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.scb.se/default____2154.aspx
48. Статистична база даних Швеції [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/?rxid=61dfc30b-c1de-4ade-8359-63006eac07c>
49. Годовой обзор состояния экономики и основных направлений внешнеэкономической деятельности Швеции в 2016 году /. - Стокгольм - апрель 2017 г. - 270 ст.
50. IMF. World Economic Outlook Database [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.imf.org/en/Data>
51. Sweden: Balance of Payments Analytic Presentation [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61468205>
52. ЮНКТАД. Доклад о мировых инвестициях, 2015 год: Реформирование управления международными инвестициями [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015overview_ru.pdf
53. Ольховик В.В. Финансовая аналитика: "Моделирование влияния прямых иностранных инвестиций на экономический рост России, Украины и Казахстана" /. - 2016 г. - 484 ст. Издательский дом Финансы и Кредит, 2016 г.
54. IMF. Interest Rates selected indicators [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61545855>

55. IMF. Exchange Rates selected indicators [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61545850>
56. Sweden's innovation agency Vinnova [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.vinnova.se/>
57. Агентство Business Sweden [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.business-sweden.se/Export/>
58. Мекшун П.В. Позитивні риси та загрози транснаціоналізації економіки України / П.В. Мекшун // Інвестиції: практика та досвід. – 2013.- № 10.- 368 с.
59. Скавронська І.В. Місце і роль ТНК у розвитку національних економік / І.В. Скавронська, О.В. Мадараш // Молодий вчений- 2016. - № 4. – 315 с.
60. Ігнатюк А.І. Економіка галузевих ринків : навчальний посібник. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2015. – 448 с.
61. Історія економічних вчень: навчальний посібник / за ред. В. В. Кириленка. – Тернопіль: Економічна думка, 2007. – 233 с.
62. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: навчальний посібник / Л. А. Швайка. - К.: Знання, 2006. – 435 с.
63. Хаддад К. Б. Кооперативні банки Польщі та їх роль у підвищенні добробуту населення // Добробут націй в умовах глобальної нестабільності. Збірник наукових праць Сьомої міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. – 2017. – С. 64-66.
64. Yakubovskiy S., Lomachynska I., Khaddad K. The Dynamics of Austrian Foreign Direct Investment // International Collection of scientific proceedings "European cooperation" (in print).
65. Ломачинська І.А., Хаддад К.Б., Якубовський С.О. Розвиток банківської системи Австрії в умовах глобалізації // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. Випуск 17 (у друці).